

רש"י על בראשית פרק ז פסוק ה

(ה) ויעש נח - זה ביאתו לתיבה:

כלומר, ביאתו לתוכה במטרה להמשיך את תכלית הבריאה על ידי הקרבנות.

"וישלח את הערב ויצא יצוא ושוב"

ה'הקפות' של העורב

(ו) ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח את חלון התבה אשר עשה:

(ז) וישלח את הערב ויצא יצוא ושוב עד יבשת המים מעל הארץ:

רש"י על בראשית פרק ח פסוק ז

(ז) יצא ושוב - הולך ומקיף סביבות התיבה ולא הלך בשליחותו, שה' חושדו

על צת זוגו כמו ששנינו באגדת חלק (סנהדרין קח):

עד יצת המים - פשוטו כמשמעו.

אצל מדרש אגדה מוכן היה העורב לשליחות אחרת (כשיצאו המים) צעלירת

גשמים צימי אליהו שנאמר (מלכים יז) והעורבים מציאים לו לחם וצמר:

1. צ"ל מה הוקשה לו לרש"י בתיבות אלו? שלכאורה משמעם שהיה 'יוצא' לסיור לבדוק את גובה המים וכשראה שעדיין לא יבשו המים 'שוב' הוא חזר לבסיסו ולמחרת שוב 'יצא' וחזר חלילה...

2. מניין א"כ לרש"י שלא הלך כלל בשליחותו של נח ורק עשה 'הקפות'? האמנם יכלו בעלי החיים באי-התיבה 'לסרב' לדעת 'מפרנסם'?!

3. מהו הנימוק המוזר שמביא רש"י 'שהיה חושדו על בת-זוגו'?! חשד כה הזוי שאפילו עורב לא יכול להעלות על דעתו...

4. וגם מה יועילו לו 'הקפותיו' סביב לתיבה לשמירה על בת זוגו מפני נח?.. אדרבה! היה לו לחזור אליה אל תוך התיבה, כדי להגן עליה...

ומקורו באגדת חלק מסכת סנהדרין דף קח, ב.

וישלח את העורב אמר ריש לקיש: תשובה ניצחת השיבו עורב לנח אמר

לו: רבך שונאני ואתה שנאתני, רבך שונאני מן הטהורין שבעה, מן הטמאים שנים, אתה שנאתני שאתה מניח ממין שבעה ושולח ממין שנים, אם פוגע בי שר חמה או שר צנה לא נמצא עולם חסר בריה אחת?

או שמא לאשתי אתה צריך? אמר לו רשע במותר לי נאסר לי בנאסר לי לא כל שכן..

5. אם בחר רש"י להשתמש ב'אגדת חלק' לבאר מדוע לא הלך העורב בשליחות נח, למד לא נימק זאת **לפי הטענה הראשונה שלו**, שדואג שמא ייפגע מחמה או מצינה ויחסר העולם בריה אחת¹⁷ [שהוא טיעון יותר הגיוני מ'שהיה חושדו על בת זוגו']?

6. מדוע לא הסתפק רש"י בד"ה עד יבושת המים: פשוטו כמשמעו ונזקק ל'מדרש הגדה'?

והביאור בדרך אפשר:

מה שהוקשה לרש"י הוא **יתור התיבות 'יצוא ושוב'**, שהרי די היה לכתוב 'וישלח את העורב וייצא...' עד יבושת המים [ואז כשימצא מנוח לכף רגלו יכתוב: 'ולא יסף לשוב אליו']?

ובכלל, אם ביציאה ראשונה שלו יצא העורב ב'שליחותו', הרי כש'שב' **סיים שליחותו**, מדוע א"כ המשיך **לצאת ולשוב**, **לצאת ולשוב** והרי לא נאמר ששלחו נח שוב ושוב?...

לכן מבאר רש"י שבאמת **לא היתה יציאתו לשום 'שליחות'**, שהרי לא נרמז בכתוב שנח הועיד לו תפקיד [כמו אצל שילוח היונה שם נאמר **לשם מה 'שילחה'**: "לראות הקלו המים על הארץ"]

וזוהי כוונת רש"י 'ולא הלך בשליחותו' [לא שהיה מסרב לילך נגד דעת רבו, כדי לשמור על זוגתו, אלא] - **כי לא היתה כאן שום 'שליחות'** ולכן גם לא הביא לנח בחזירתו מהיציאה שום סימן¹⁸ האם קלו המים וכדו'.

¹⁷. ובזה יובן מדוע היונה לא חששה לזה, כי בהיותה מהעוף הטהור היו ממינה בתיבה 'שבעה זוגות', כך שגם אם היא תיפגע לא יחסר קיום מין היונים, משא"כ העורב שהוא מן הטמאים.
¹⁸. כגון: שהיה יכול להביא בפיו בשר נבילות שמצא מפגרי המבול על ראשי ההרים שכבר נראו...

אלא 'יצוא ושוב' מגלה לנו שב'הקפותיו' סביב התיבה, הביע את מורת רוחו מזה שנח לא החזירו לתיבה [כפי שהחזיר את היונה במלאה את שליחותה] והבין העורב מזה שלא היתה זו 'שליחות', אלא 'גירוש'¹⁹

הוא גם ידע מה טעם 'גירשו' נח מהתיבה: מפני 'שהיה חושדו על בת זוגו' - כלומר נח חשדו לעורב שבא העורב על בת זוגו, בניגוד למה שנאסר גם לבעלי החיים לשמש בתיבה, כמחז"ל: 'שלשה שימשו בתיבה: עורב, כלב וחם' - לפיכך אין מקומו בתיבה²⁰!

אלא שהעורב רצה 'לערער'²¹ בפני נח על שגזר עליו 'גירוש', ברמזו גם אם 'חטאתי', עליך לחשוש שמא אחלה בחמה או צינה ואמות ויחסר מין העורבים מן העולם!

[והמשיך העורב לטעון:] 'או שמא [=תתרץ עצמך] לאשתי אתה צריך' [=לא התכוון שאתה צריך לה לתשמיש, שזו טענה מופרכת - אלא:] ולי אינך צריך, שהרי אחר שנתעברה ממני, ויתקיים המין מהאפרוח שתלד²² ולא יחסר מן העולם, לכן לא איכפת לך שמא אמות, אם לא תכניסני לתיבה!

לכן היה 'יצוא ושוב' הולך ומקיף סביבות התיבה, **כמתדפק על החלון להתחנן לנח שיכניסנו** ולא יגזור עליו אבדון...

ברם, לכאורה הסבר זה מוקשה, שהרי מתשובת נח לעורב, משמע שנח כן מתייחס לחשדו של העורב שחמד את זוגתו, כדמפורש שם:

'אמר לו [=נח לעורב]: רשע! במותר לי נאסר לי, בנאסר לי לא כל שכן?!!..

¹⁹. ע"ד הנאמר בגירושין: "וישלחה מביתו ויצאה והיתה לאיש אחר".

²⁰. אלא שכלב וחם שהיו בע"ח יבשתיים, אינו יכול לגרשם מהתיבה כי יטבעו בביצות המבול ולא מגיע להם עונש מיתה על מה שעשו, אבל העורב כ'עוף יעופף על הארץ' יוכל לשרוד - גם לא בתיבה.

²¹. וזהו לשון ריש לקיש באגדת חלק: 'תשובה ניצחת השיבו עורב לנח' - כלומר, הביא לו **טיעון שמערער** את גזר הדין שגזר עליו נח. [משמע שהיה ביניהם 'ויכוח' על עונש ה'גירוש'].

²². ולא חשש נח שמא נקיבה תלד, כי [אחר שלדעתו הוכרח לגרשו מן התיבה בגלל חטאו] בטח בקב"ה שלא יאפשר למין העורב להיכחד מן העולם ובוודאי או שיחרבו המים ויחזור העורב הזכר ויתאחד עם בת זוגו לאחר שייצאו מהתיבה, או שבאם יפגע בו שר של חמה או צינה - **תלד זכר** ויונצח המין.

משמע לכאורה שהתנצל שאי אפשר לחושדו שרוצה נח להיזקק לבת זוגו של העורב, שהרי גם לאשתו שמותרת לו נאסר לו לשמש עמה בתיבה, כל שכן לעוף טמא...

שתי תשובות בדבר:

מה שהפנה אותנו רש"י לאגדת חלק, אין כוונתו לדברי ריש לקיש הנ"ל, שהרי בפשוטו של מקרא [של רש"י] אין מקום לטענה כזו וגם אין צורך בהתנצלות של נח על 'חשד טיפשי' כזה.

אלא רש"י התכוון להפנותנו להמשך הגמרא שם:

'תנו רבנן: 'שלשה שמשו בתיבה' -

רק כדי להוכיח ש'גירוש' העורב מן התיבה היה 'מוצדק', בגלל שנח חשדו לעורב, שעבר על האיסור ובא על בת זוגו [העורבת] בתיבה.

א. אפשר לפרש גם את דברי ריש לקיש בהיבט אחר: שנח התנצל על טענתו הראשונה של העורב, שלא איכפת לו להתאכזר ולגרום למיתת בריה של הקב"ה, באמרו: אם ב'מותר לי' באכילה [שזו היונה שהיא ממין המותר] נאסר לי לגרום למיתתה, [אף שיש בתיבה עוד ששה זוגות ממינה]

וכדמוכח ממה שדאג להחזירה אל התיבה [למרות שאין לי צורך בה לקיום מינה] - ק"ו שב'נאסר לי' באכילה [שהוא העורב שממין הטמאים ויש רק זוג אחד כמותו] כ"ש שאסור לי לגרום ל'מיתתו'!

אלא שנאלץ לגזור עליו 'גירוש' מן התיבה, בגלל ש'שימש בתיבה'.

'עד יבושת המים'

פשוטו כמשמעו, הכוונה שעונש הגירוש ימשיך לחול עליו, עד ש'יחרבו המים מעל הארץ', שאז 'ויסר נח את מכסה התיבה' וכל באי התיבה כבר יוצאים ממנה, אז תוכל לחזור אל בת זוגך, [אבל] מחוץ לתיבה...

אלא שפירוש זה ב'עד יבושת המים' יש בו קושי: דמאי קמ"ל וכי תעלה על דעתך שהעורב ימשיך ב'הקפותיו' סביב התיבה, גם אחר 'יבושת המים', אחרי שכל באי התיבה כבר יצאו ממנה?! א"כ מילתא דפשיטא הוא ולמה הוצרך הכתוב לומר 'עד יבושת המים'?

על כן הביא רש"י 'מדרש אגדה':

מדרש רבה בראשית פרשה לג פסקה ה

רבי ברכיה בשם רבי אבא בר כהנא אמר אמר לו הקב"ה [לנח]: קבלו! [אל התיבה] שעתיד העולם להצטרך לו. אמר לו [=נח לקב"ה] אימתי? אמר לו: עד יבשת המים מעל הארץ עתיד צדיק אחד לעמוד ולייבש את העולם ואני

מצריכו לו הה"ד (מלכים א יז) והעורבים מביאים לו לחם ובשר בבקר ולחם ובשר בערב.

שלפי 'מדרש אגדה' נמשכו 'הקפותיו' סביב התיבה רק עד שהקב"ה הודיע לנח שהועידו לעתיד לתקופה של 'יבושת המים', שלכן הורה הקב"ה לנח לקבלו ולהחזירו אל התיבה [למרות חטאו] כי הוא מוכן ל'שליחות אחרת' בזמן אליהו הנביא, כלומר משהחזירו נח לתיבה פסקו 'הקפותיו' - כי תביעתו נתקבלה!

ועתה נלמד את 'שליחות' הציפור השניה: 'היונה'!

